

El rector de la UV, Francisco Tomás, aplaudeix Raimon, l'homenatjat.

Medalla a la veu d'un temps, d'un país

Raimon rep la Medalla de la Universitat de València, on estudià, en un acte que aplega amics i personalitats diverses, però a què no acudeix cap autoritat del govern valencià. Repassem la trajectòria vital del cantant durant els seus anys a la Xàtiva natal i a la ciutat “bruta i plana” on estudià filosofia i lletres.

En una de les seues cançons més recents –interpretada en algun concert i que prompte enregistrarà–, Raimon conta que ha passejat tot sol per València, “on hi ha gent que m’estima molt, on hi ha gent que m’estima poc, on hi ha gent que no m’estima gens”. Explica que ha passejat pel carrer de la Pau, pel carrer de la Nau, i esmenta Fuster, Estellés, Ventura i Alfaro, referents superbs del país i, sobretot, d’un grup de joves que, com Raimon mateix,

trepitjaren la seu de l’antic Estudi General entre la darrerria dels 50 i el començament dels 60.

Per això, quan dilluns 14 de desembre del 2009, a 69 anys, el cantant de Xàtiva va rebre la medalla de la Universitat de València de mans del rector, Francisco Tomás, de seguida va compartir-la amb la seua generació: “Aquest honor pot fer-se extensiu a tot un grup intergeneracional de companys que durant molts anys, aquí o fora d’aquí, han realitzat una gran

tasca en el seu àmbit professional i en el seu compromís cívic pel seu país, el País Valencià”, va afirmar Raimon davant el paranimf ple. “La Universitat fou la portella per on passàrem a formar part de la societat civil d’aquest bell i malaurat País Valencià.”

En efecte, la sala noble era plena a ves-sar. Hi havia l’ex-president Joan Lerma; el delegat del govern espanyol, Ricardo Peralta; el sots-delegat, Luis Felipe Martínez; la senadora i regidora Carme Alborch; els diputats de Compromís Enric Morera i Mònica Oltra... Però, pel que respecta als representants de l’actual govern de la Generalitat i dels consistoris valencià i xativí, *desert d’amics*, que escrigué Jordi de sant Jordi i ha musicat Raimon. Ho va dir –en un cercle reduït, com abans es deien aquestes coses– un dels presents a l’acte: “Al franquisme estàvem passats per les armes; ara estem passats per les urnes.” Encara sort per a la classe dirigent absent, però, perquè l’homenatjat va cloure el seu discurs de manera rotunda, tot asseverant que se sent “disgustat per la corrupció de part de l’estament polític i de la societat civil; perplex i irritat en constatar que aquest país meu, per comptes de classe dirigent, té una classe digerint, alguns en perpètua digestió; molt preocupat davant la passivitat de molts dels meus paisans”.

Per contra, no van faltar-hi amics de l’etapa estudiantil: Vicent Álvarez, Manuel Costa –que llegí la *laudatio*–, Eliseu Climent i Julián García Candau, per exemple. O emblemes de la cultura, com Andreu Alfaro, Artur Heras, Manolo Boix, Doró Balaguer o Josep Lluís Bausset. O periodistes i professors universitaris de trajectòria llarga: Francesc de Paula Burguera, Ferran Belda, Rosa Solbes, Miquel Alberola, Gustau Muñoz, Josep Guia, Antoni Furió. Tots plegats van evocar els temps grisos en què el País Valencià, malgrat les condicions imposades pel règim franquista, oferí signes de vida. Unes constants que reviscolaren a partir de la presa de consciència política per part de poc més d’una desena d’universitaris que tenien el suport entusiasta d’uns quants professors i d’activistes que hi deien la seua d’amagat.

Amb permís. A l’any 40, quan Ramon Pelegero Sanchis va nàixer, el pare alternava el seu empresonament amb algun permís temporal. Josep, ebenista de fa-

De dalt a baix i d'esquerra a dreta, el jove Ramon Pelegero vestit de llaurador quan només tenia cinc anys. A 17 anys, i amb camisa de quadres, Cote el fotografia amb Vicent Àlvarez –jersei fosc– i dos amics més. Amb sa mare, a la porta de la casa del carrer Blanc, i en dues instantànies més al barri popular de Xàtiva on va nèixer. Vestit amb l'uniforme de músic de la Banda Nova, i la portada del llibre que Fuster li dedica el 1964.

mília anarco-sindicalista, era el secretari local del sector de la fusta de la CNT i era casat amb Dolors, de família socialista. Es rumorejava que l'avi matern de Raimon, afiliat a la UGT, fins i tot havia acollit a casa seua Pablo Iglesias.

Les maltempsades no van evitar que Josep i Dolors despregueren afecte a cabassos. “Sóc la vella *cacaueta*, filla d'un esparteny, no em volen per baixeta, però tinc el meu trosset”, cantava ella a la porta de casa. “Arriba los de la cuchara, abajo los del tenedor, que mueran todos los *fasistas*, visca el braç treballador!”, xiuxiuejava portes endins, amenaçada com estava. Del pare, l'editor Eliseu Climent encara no ha oblidat el dia que se'l va trobar enfurismat perquè algú havia col·locat una imatge de la Mare de Déu a la muntanya, a tocar del castell de Xàtiva. “Després diran que hi ha aparegut, i jo he vist com la posaven allà dalt, ho he vist amb aquests ulls!”

Des de la boca del carrer Blanc, efectivament, es veu el castell de la vila. Encimbellat a la roca, en un barri popular, residí fins als 17 *Ramonet*, que era com el coneixien els pares i els tres germans. Vivien a la primera casa, que fa xamfrà amb la plaça de sant Jordi, avui pintada de granat i que ja no és propietat de la família. Una vella placa de pedra duu la inscripció “calle Blanca”, però una altra

de més moderna –davant per davant de la casa nadiua– ens confirma que som al carrer Blanc que Raimon ha internacionalitzat. I a l'altra vorera, tres cases a la dreta, també hi havia el taller del pare, on el coetani Vicent Àlvarez, ara jurista i membre del Consell Valencià de Cultura, jugava amb *el Pele* i més amics.

Més enllà de la fusta, el pare conreava la música. Com a membre de la Banda Nova de Xàtiva, n'inclucà l'interès al fill petit, que estudià solfeig i practicà el flautí. Aquells qui el recorden diuen que, de tan esprimatxat com era, el barret de músic li ocultava la cara.

I no sols això. A sis anys esdevingué un xiquet molt conegut a Xàtiva. Acudia a tot d'actes folklòrics que amania recitant poesia jocfloral. *Ramoncín, el pequeño rapsoda*, li deien, i allà el teníeu, amb els seus pantalonets curts, a recitar Teodor Llorente. “Tenia una memòria prodigiosa”, evoca Àlvarez, que aleshores ja compartia col·legi amb *el Pele*. “Des que coincidirem al col·legi de claretians de Xàtiva i fins que acabarem la carrera i la mili, ja no ens separarem”, explica. “Vam patir des de bon començament –continua–, al col·legi ens van castigar quan teníem set o vuit anys per haver fet una campanya contra l'uniforme, en què hi posava ‘corazón de María’. Ens vam negar a dur-lo i vam estar un dia

sencer agenollats, escrivint tres milers de vegades ‘corazón de María, corazón de María, corazón de María...’”

Irreverent. Raimon sempre ha tingut aquest punt irreverent. Quan tothom vestia clàssicament, ell anava de negre o amb camises de quadres. Sempre ha estat extravertit, rialler, bromista. “Mare, vaig a casar-me amb una xica que és d'Òstia”, clamà un dia. “Fill meu, parla bé”, li contestà Dolors. “Mare, que Òstia és una ciutat que hi ha prop de Roma!”

A 14 anys ja posava discos a la ràdio local, on també enregistrà falques publicitàries que li proporcionaren les primeres pessetes. I a l'institut Josep Ribera de la capital de la Costera, un centre on havien estat enviats professors que durant la República s'havien significat públicament contra el totalitarisme, contactà amb alumnes provinents d'unes altres comarques, com ara Manuel Costa, de Carcaixent (Ribera Alta), nét de Genaro Costa, advocat que havia defensat de manera altruista republicans diversos.

Aquell brou bullí de seguida. Ramon Pelegero i Vicent Àlvarez sintonitzen amb José Luis García, *Cote* –que també tenia pare republicà–, i amb José Ramon Torregrossa, “un falangista molt *sui generis*”, apunta Àlvarez. Tots quatre tenien inquietuds culturals i fan pinya.

EL TEMPS / SANTISO / F. MARULL

Dalt, Raimon amb Salomé, guanyadors del Festival de la Cançó de la Mediterrània del 1963. A Madrid, un dels seus concerts més mítics, l'any 1968. Durant un Aplec del País Valencià, a la plaça de bous de València, en un gest característic seu. Amb Annalisa Corti i rere Vicent Ventura, Joan Fuster i Pierre Vilar, a la mateixa plaça. Un cartell que anuncia concerts seus a València i una imatge presa a París l'any 1965, on ha cantat repetidament.

Un dia boicoten una ofrena a la mare de Déu, l'endemà bescanvien llibres que els han facilitat els catedràtics de l'institut. Amb avidesa d'infants descobreixen Lorca, Machado i Camus, veuen films de Fellini i en parlen, caminant, amics, pels carrers de Xàtiva. *La Strada* els va ocupar especialment: “És un poema cinematogràfic, és un drama?”

Raimon, Àlvarez i un altre amic, Juan Juan, aprofiten l'estiu preuniversitari del 1958 per visitar París, on arriben fent autostop i amb motxilla. Dormen en un alberg del sud-oest, al barri de Malakoff, i es guanyen la vida com poden. “Raimon duia la guitarra al muscle i cantava de tot: ‘Granada, tierra soñada por mi, mi cantar se vuelve gitano cuando es por ti’, per exemple”, narra Àlvarez. Dies més tard cadascú pren el seu camí. Raimon se'n va a la Gran Bretanya, on treballa com a operari en una autopista, per sobreviure-hi un parell de mesos més.

Cap a València. Les nits a Xàtiva, amunt i avall, són la porta al nou món que representarà València. Vicent Àlvarez es matricula en dret, i Raimon, en filosofia i lletres, estudis que compatibilitzarà amb el teatre, una disciplina que també li agradava i que ja havia tastat a Xàtiva, com el seu germà Enric, qui havia dut a escena *El fava de Ramonet*.

Instal·lat a València, Raimon sovinteja al Real Conservatorio de Música y Declamación, on coneix directors de la talla de Josep Maria Morera i José Sánchez Sinisterra. Amb el primer protagonitzarà *El centro-forward murió al amanecer*, i el segon no sols li instrueix dramàturgia, sinó que li encomana l'afecció per la cançó francesa. Sanchis Sinisterra interpretava molt bé Brassens i Brel. Raimon en pren bona nota, sobretot perquè feia un temps que disposava de guitarra pròpia, regal d'un germà.

Ni el teatre ni la cançó no el desvien de la carrera, però. La completa en els cinc anys preceptius, entre l'octubre del 1958 i el juny del 1963, per bé que hi ha un moment, entre el segon any i el tercer, quan ha d'especialitzar-se, que no sap si fer-ho en filosofia o en història, i va de l'una cua a l'altra de les finestretes on podia matricular-se de cadascuna.

La Nau, l'edifici històric de la Universitat de València, era el reflex viu d'una ciutat trista i grisa. A la planta de dalt estudiaven filosofia i lletres menys d'un centenar de persones, moltes de les quals són dones. A sota, 300 alumnes, la gran majoria homes, feien dret.

Raimon s'hi adapta bé. Els dos primers anys, gràcies a la mitja beca de què gaudia, els passa al col·legi major Alejandro Salazar, al carrer de Ciscar. I

gràcies als tràmits de J. J. Pérez Benlloch i Ángel Sánchez Gijón obté una altra beca, aquesta per a poder dinar i sopar, el primer any, al menjador del Sindicato Español Universitario (SEU), al carrer de Mossèn Femades. “Sense cap necessitat de dieta, mai no m'he vist tan prim com aquell any”, ha dit Raimon, qui, amb els amics, era un assidu de Casa Amadeo –al carrer de Bonaire– i del Bar Amorós, al carrer En Llop, on devorava entrepans de blanc i negre. I entre ocupació i devoció, encara tenia temps d'escriure uns versos que regalarà a una amiga per Nadal.

Una amiga que possiblement havia conegut al col·legi major femení de l'Assumpció –aleshores al carrer de Sanchis Sivera–, on els xics acudien a presenciar lectures de teatre i a veure què. Raimon tenia èxit amb les xiques, i de fet Vicent Àlvarez assegura que *Al Vent* mateix va compondre-la la primavera del 1959 “pensant en una jove alcoiana, quan anava a veure-la de Xàtiva a València” damunt la vespa verda del director teatral asturià Andrés Mori, mort el 2006 i que acollí a sa casa gent compromesa com Alfonso Sastre i Sanchis Sinisterra.

Temps de tertúlies. Xavier Casp i Miquel Adlert, més moderats, i Carles Salvador, més progressista, lideraven les tertúlies de l'època. De Sueca estant,

Joan Fuster anhela trencar aquesta dicotomia estèril, i el 1956, dos anys abans que Raimon accedís a la universitat, escriu un article a la revista *Pont Blau* en què es mostra cansat de València i prega perquè una nova generació siga capaç de redreçar-ne el rumb. Eliseu Climent, Enric Solà i Lluís Aracil contacten amb Fuster i Josep Palacios, i a partir d'aleshores comencen a desfilar els uns i els altres. “Eliseu em duu a parlar amb Fuster”, conta Vicent Àlvarez, “i el resultat és colpidor: estava molt per damunt del conservadorisme de la societat valenciana del moment, havia superat temes com la moral o la religió... A partir d'aquell dia vam freqüentar sa casa i la seua tertúlia, però mai no ens va donar cap ordre, ni ens va tutelar ni ens va dirigir. Ens deia que ampliàrem la base social, res més. Mai no ens marcà cap consigna”.

Climent recorda que “a la universitat tothom parlava castellà, molts sabien català i se'ls notava per l'accent, però no badaven boca; només una vintena de persones el parlàvem allà dins”. De Raimon, l'en delectaven les “idees molt europees” que exhalava; “es notava l'estí a França i la Gran Bretanya”.

El grupet devorava existencialisme i socialisme real, tothora. Ara Sartre, ara Saint Simon, ara Camus, ara Proudhon... “És per ell, per Proudhon, que Raimon volia fer història”, afegeix Vicent Àlvarez. “El cos li demanava poesia, teatre i cançó, però racionalment volia ser historiador o filòsof, perquè li interessava l'anarquisme des del vessant filosòfic, també.” La dèria existencialista fins i tot va menar a algun suïcidi.

La banda sonora, la posaven Brassens, Gréco i sobretot Ferré. Tots cantaven els seus temes i miraven d'adoptar la seua fesomia. Raimon, d'una altra banda, no oblidava el rock, ni Sinatra ni Nat King Cole. Fet i fet, van crear-se dos grups i *el Pele* hi féu de pont. “D'un costat, els que feien teatre, que eren *els divos*; i d'un altre, nosaltres, *los fusterianos*”, evoca Àlvarez. “Fou ell –diu– qui ens va fer veure que tots buscàvem el mateix, que no havíem de caminar separats. Sempre ha estat un líder, el Pele! Al col·legi tothom li preguntava: ‘Pele, como se fa?’”

Marc, sense censura. El 1959, cinquanta anys, nou mesos i cinc dies abans de rebre la medalla de la UV, Raimon va recitar al mateix paranimf el poema de

Marc “Elogi a Teresa”. Ho recordà en començar el seu discurs i no ho oblidarà mai Eliseu Climent. “A casa de Casp, i amb motiu dels 500 anys de la mort del poeta, havíem acordat de fer un recital al paranimf, l'excusa perfecta perquè el català retornara a la Universitat, però dubtàvem molt de l'actitud que hi tindria el rector Corts Grau, que anys enrere havia estat guardià de la moral a cavall... No hi va venir, i no vam tenir clar que celebrariem l'acte fins que no vam veure entrar per la porta Josep Pont i Gol, bisbe de Castelló [nascut a l'Urgell], qui presidi l'acte! Fou molt emocionant.”

Raimon havia après a llegir i interpretar Marc gràcies a Miquel Dolç, deixeble de Vicens Vives i catedràtic balear de filologia llatina a València. Dolç, el catedràtic valencià d'història moderna Joan Reglà i el catedràtic català d'arqueologia Miquel Tarradell van influir moltíssim en aquest grup d'estudiants. Entre més coses, recomanant-los lectures més enllà de les obligatòries.

“Al seminari de Tarradell vam imprimir *Concret*, que dirigí Josep Vicent Marquès i que succeïa a *Diàleg*, la revista també clandestina que jo havia dirigit”, explica Àlvarez. Raimon no hi participà, com tampoc a *Lluita* –subtitulada “La veu dels sense sostre”– ni a la fundació del MSCC, el Moviment Social Cristià de Catalunya –*la Mosca*, n'era el malnom–, partit que impulsen Àlvarez, Climent i Ferran Zurriaga, *el Zurri*.

De nit a casa, sols. A la segona part de la carrera Raimon compartí pis amb Màrius Garcia Bonafè i Jaume Pérez Muntaner, que van detenir en presència del cantant. En aquells ambients també hi havia Alfons Cucó, Manuel Ardit i Valerià Miralles i Joan Garcés i Joan Francesc Mira i Cèlia Amorós i Ana Castellano... “Ens coneixíem tots, érem quatre gats!”, exclama Àlvarez, que a l'acte en solidaritat amb els miners asturians en vaga [l'abril del 1962] apareixia a la primera filera, amb Climent, Marquès, Pérez Muntaner i Raimon.

“Al Vent” esdevé transgressora. Després d'haver-la interpretada en cercles reduïts, Climent el convenç de cantar-la a Casa Pedro, propera a la Nau, que acollia actes culturals: aquella nit del 1961, uns premis literaris amb el vi per tema central. Raimon irromp i fa impacte. Dues cançons –“Les feülles mortes” és

l'altra–, 200 pessetes i un públic en què es destaquen Fuster, el periodista Vicent Ventura i l'escultor Andreu Alfaro. “Callia, però, que algú introduïra la cançó al mercat, i hi ajuda la néta del mestre Chapí, Merche, que tenia una botiga de discos”, diu Climent, que li suggerí el nom de *Raimon* i l'animà a compaginar música i magisteri, la seua gran fita. “Tindrè doble personalitat”, conclou.

Fuster també hi posà el seu bocí. Persuadeix Raimon –que havia llegit *El descrèdit de la realitat* en castellà– perquè accepti una cita amb Els Setze Jutges, una delegació dels quals actuen el 21 d'octubre del 1962 –l'any de *Nosaltres, els valencians*– en una taverna de Castelló de la Plana. Rere Espinàs, Serrahima, Abella, Margarit i Pi de la Serra, Raimon pren el micròfon i torna a impressionar. Fuster també farà mans i mànigues perquè cante a cases particulars de Barcelona. S'hi hostatja a casa d'Enric Gispert. La fama és a la cantonada, i Fuster mateix li dedica un llibre monogràfic l'any 1964.

Abans, ell i Vicent Àlvarez havien fet les milícies a Ronda (Màlaga) i, degradats, un servei militar convencional a Paterna. “En arribar-hi, un tinent li digué que podia escollir ‘cuerpo y plaza’, i el Pele li respon que ‘como cuerpo, Sofia, y como plaza, el Caudillo’” La Loren i el Generalísimo li van costar el calabós.

L'octubre del 1964 acompanya Climent i Ana Castellano a l'aeroport de Manises, on aterra Annalisa Corti una amiga que Castellano havia conegut a Londres. En veure-la, Raimon es col·lapsa. Queda enamorat d'ella i del detall que porta al cap: “PCI” [Partit Comunista d'Itàlia], hi posa, i s'hi aferren com un puny. Es casaran dos anys després, el 1966.

Raimon ja havia guanyat el Festival de la Mediterrània del 1963, era a punt de fer el salt a Barcelona, d'enregistrar més de 150 cançons i de deixar enrere la “ciutat difícil i indiferent, secularment puta” que era València. La ciutat en què, malgrat tot, de petit havia descobert la mar de la mà de son pare.

Una ciutat on no actua des de l'octubre del 2000 i que el dilluns 14 de desembre el va homenatjar al paranimf universitari. Diuen que va ser el dia més fred de la darrera dècada, a València, però Raimon mai no hi havia sentit tant d'escalf.

Victor Maceda